

Cuprins

CUVÂNT-ÎNAINTE	5
ABREVIERI	7

CAPITOLUL I

DEFINIȚIA, OBIECTUL, SCOPUL, TRĂSĂTURILE SPECIFICE ȘI LOCUL DREPTULUI PENAL ÎN SISTEMUL DREPTULUI ROMÂNESC	9
§1. Definiția Dreptului penal	9
§2. Obiectul dreptului penal	10
§3. Scopul dreptului penal	11
§4. Dreptul penal – instrument al politicii penale.....	11
§5. Trăsăturile specifice ale dreptului penal	12
§6. Locul dreptului penal în sistemul dreptului românesc.....	12

CAPITOLUL II

PRINCIPIILE FUNDAMENTALE SAU REGULILE DE BAZĂ ALE DREPTULUI PENAL	14
§1. Principiul legalității răspunderii penale, a legalității incriminării și a pedepsei.....	14
§2. Principiul caracterului personal al răspunderii penale.....	16
§3. Individualizarea răspunderii penale.....	17
§4. Umanismul dreptului penal	17
§5. Egalitatea în fața legii penale.....	17
§6. Răspunderea penală subiectivă (<i>nulla poena sine culpa</i>)	18
§7. Unicitatea răspunderii penale	18

CAPITOLUL III

IZVOARELE DREPTULUI PENAL	20
§1. Noțiuni generale	20
§2. Legea penală – izvor de drept.....	21
§3. Tratatetele și convențiile internaționale – izvoare externe de drept penal.....	21
§4. Deciziile Înaltei Curți de Casație și Justiție	22
§5. Clasificarea legilor penale	23
§6. Norma penală.....	23
§7. Interpretarea normelor penale.....	25
7.1. Legea pentru punerea în aplicare a noului Cod penal	26

CAPITOLUL IV

RAPORTUL PENAL ȘI FAPTELE PENALE	28
§1. Definiție.....	28
§2. Subiecții raportului penal.....	28
§3. Conținutul raportului penal.....	28
§4. Obiectul raportului penal	28

§5. Caracteristici	29
§6. Nașterea raportului penal	29
§7. Durata raportului penal	30
§8. Stingerea raportului penal	30
§9. Raportul penal și cel procesual-penal	30
§10. Faptele penale	31

CAPITOLUL V

APLICAREA LEGII PENALE ROMÂNE ÎN TIMP	33
§1. Considerații generale. Succintă motivație	33
§2. Principiul activității legii penale	33
§3. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă a principiului activității legii penale	37
§4. Concursul legilor penale	38
§5. Neretroactivitatea legii penale	38
§6. Extraactivitatea legii penale	39
§7. Retroactivitatea legii penale	39
§8. Dispozițiile actualului Cod penal referitoare la aplicarea legii penale de dezincriminare. Definiția legală și prezentare comparativă	40
§9. Ultraactivitatea legii penale temporare	51
§10. Dispozițiile actualului Cod penal privind legea penală temporară. Definiția legală și prezentare comparativă	51
§11. Principiul legii penale mai favorabile. <i>Lex tertia</i>	51
11.1. Aplicarea obligatorie a legii penale mai favorabile în cazul infracțiunilor care nu au fost judecate definitiv	51
11.2. Aplicarea legii penale mai favorabile în cazul diferitelor instituții de drept penal	57
11.3. Concursul de infracțiuni	57
11.4. Recidiva și pluralitatea intermediară	58
11.5. Măsurile educative	59
11.6. Măsurile de siguranță și pedepsele complementare	60
§12. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă a principiului aplicării legii penale mai favorabile până la judecarea definitivă a cauzei ..	63
§13. Dispoziții cuprinse în legea de punere în aplicare a actualului Cod penal	64
§14. Aplicarea obligatorie a legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive	65
§15. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă a principiului aplicării obligatorii a legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive	66
§16. Dispoziții cuprinse în legea de punere în aplicare a actualului Cod penal	68
§17. Aplicarea facultativă a legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive ..	68
§18. Dispozițiile actualului Cod penal referitoare la aplicarea facultativă a legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive	69

§19. Dispoziții cuprinse în legea de punere în aplicare a actualului Cod penal. Probleme de neconstituționalitate	69
§20 Alte dispoziții cuprinse în legea de punere în aplicare a actualului Cod penal.....	70

CAPITOLUL VI

APLICAREA LEGII PENALE ÎN SPAȚIU	76
§1. Aplicarea legii penale române	76
§2. Teritorialitatea legii penale române	76
§3. Personalitatea legii penale	77
§4. Realitatea legii penale.....	79
§5. Universalitatea legii penale	79
§6. Excepții de la aplicarea legii penale în spațiu.....	81
§7. Extradarea.....	82
7.1. Considerații generale și sediul materiei	82
7.2. Condițiile extradării din România.....	83
7.3. Condițiile necesare pentru solicitarea extradării de către România	85
§8. Mandatul european de arestare	86

CAPITOLUL VII

INFRAȚIUNEA. DEFINIȚIA, TRĂSĂTURILE ESENȚIALE, STRUCTURA ȘI CONȚINUTUL INFRAȚIUNII	88
§1. Definiția infracțiunii	88
§2. Trăsăturile esențiale și generale ale infracțiunii	89
2.1. Considerații generale	89
2.2. Fapta să fie prevăzută de legea penală.....	90
§3. Structura sau elementele infracțiunii	91
3.1. Obiectul infracțiunii	91
3.2. Subiectul infracțiunii	93
3.3. Latura obiectivă a infracțiunii	95
3.4. Latura subiectivă a infracțiunii.....	103
§4. Conținutul infracțiunii	110
4.1. Felurile conținuturilor legale ale infracțiunilor.....	110

CAPITOLUL VIII

FORMELE INFRAȚIUNII INTENȚIONATE ÎN FUNCȚIE DE FAZELE EI DE DESFĂȘURARE	111
§1. Etapa internă.....	111
§2. Etapa externă	112
2.1. Faza actelor de pregătire (actele preparatorii).....	112
2.3. Infracțiunea consumată	120
2.4. Delimitarea tentativei de actele preparatorii și de infracțiunea consumată	120

CAPITOLUL IX

UNITATEA DE INFRAȚIUNE	122
§1. Unitatea naturală de infracțiune	122
§2. Unitatea legală de infracțiune	124
2.1. Infracțiunea continuată	125
2.2. Succintă prezentare a unor situații ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la infracțiunea continuată	129
2.3. Infracțiunea complexă	130
2.4. Succintă prezentare a unor situații ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la infracțiunea complexă	132
2.5. Infracțiunea de obicei	132
2.6. Infracțiunea progresivă	133

CAPITOLUL X

PLURALITATEA DE INFRAȚIUNI	134
§1. Concursul de infracțiuni	134
1.1. Concursul real sau material de infracțiuni	135
1.2. Concursul ideal (formal) de infracțiuni	136
1.3. Pedepsa în caz de concurs de infracțiuni conform vechii reglementări	136
1.4. Pedepsele complementare și măsurile de siguranță în caz de concurs de infracțiuni conform vechiului Cod penal	139
1.5. Contopirea pedepselor pentru infracțiuni concurente săvârșite de persoana fizică și de persoana juridică potrivit vechii reglementări	141
1.6. Pedepsa în cazul pluralității de infracțiuni săvârșite de persoana juridică, așa cum este reglementată de actualul Cod penal	142
1.7. Succintă prezentare a unor situații ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la concursul de infracțiuni	143
§2. Recidiva	143
2.1. Recidiva postcondamnatorie în vechea reglementare	144
2.3. Mica recidivă în vechea reglementare	145
2.4. Recidiva în cazul persoanei juridice conform vechii reglementări	146
2.5. Recidiva în actualul Cod penal	147
2.6. Recidiva internațională în vechea și actuala reglementare	147
§3. Condamnărilor care nu atrag starea de recidivă	148
§4. Pedepsirea recidivei conform vechiului Cod penal	149
§5. Pedepsirea recidivei potrivit actualului Cod penal	150
§6. Pluralitatea intermediară în vechea și actuala reglementare	151
§7. Succintă prezentare a unor situații ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la recidivă și pluralitatea intermediară	152

CAPITOLUL XI

PLURALITATEA DE INFRACTORI	154
§1. Participația penală	155

1.1. Condițiile participației	156
1.2. Autoratul și coautoratul	156
1.3. Instigarea	158
1.4. Complicitatea	160
1.5. Participația improprie în vechea și actuala reglementare	163
1.6. Pedeapsa în caz de participație în vechea și actuala reglementare	164
1.7. Succintă prezentare a unor situații ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la pluralitatea de infractori	166
CAPITOLUL XII	
CAUZELE CARE LIPSESC FAPTA DE CARACTER PENAL	
§1. Noțiuni generale și clasificarea cauzelor care lipsesc fapta de caracter penal	168
1.1. Noțiuni generale	168
1.2. Clasificarea cauzelor care lipsesc fapta de caracter penal	168
1.3. Concepția actualului Cod penal cu privire la delimitarea cauzelor justificative de cauzele de neimputabilitate	169
§2. Cauzele justificative în viziunea actualului Cod penal	170
2.1. Legitima apărare	171
§3. Starea de necesitate	174
3.1. Definiția stării de necesitate	174
3.2. Condiții privitoare la pericol	175
3.3. Condiții privind acțiunea de salvare	175
§4. Exercițarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații	176
4.1. Definiția legală	176
4.2. Condițiile exercitării unui drept sau îndeplinirii unei obligații	177
§5. Consimțământul persoanei vătămate	178
5.1. Definiția legală	178
5.2. Condițiile consimțământului persoanei vătămate	178
§6. Cauzele de neimputabilitate	179
6.1. Constrângerea fizică și constrângerea morală	179
6.2. Constrângerea fizică	180
6.3. Constrângerea morală	181
6.4. Excesul neimputabil	183
6.5. Minoritatea făptuitorului	190
§7. Iresponsabilitatea	192
7.1. Definiția iresponsabilității	192
§8. Intoxicația	193
8.1. Noțiuni generale. Aspectele intoxicației	193
8.2. Definiția intoxicației	194
8.3. Condițiile intoxicației	194
8.4. Aspecte care diferențiază intoxicația – cauză de neimputabilitate de beția – cauză care înlătură caracterul penal al faptei	195
§9. Eroarea de fapt și eroarea de drept	196

9.1. Noțiuni generale despre eroare	196
9.2. Definiția erorii de fapt	197
9.3. Condițiile erorii de fapt.....	197
9.4. Eroarea de fapt asupra circumstanței agravante	200
9.5. Eroarea de fapt cu privire la infracțiunile din culpă	200
9.6. Eroarea de drept.....	201
9.7. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă	203
9.8. Eroarea de drept în dreptul penal comparat.....	204
§10. Cazul fortuit	205
10.1. Definiția cazului fortuit.....	205
10.2. Condițiile cazului fortuit.....	206

CAPITOLUL XIII

SANCTIUNILE DE DREPT PENAL	209
§1. Considerații generale. Definiție, trăsături caracteristice. Categoriile de sancțiuni și principii specifice	209
§2. Pedepsele	210
2.1. Definiția, scopul și funcțiile pedepsei	210
2.2. Categoriile și limitele generale ale pedepselor aplicabile persoanei fizice	210
2.3. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă ..	211
2.4. Felurile pedepselor aplicabile persoanei juridice conform vechiului Cod penal.....	222
2.5. Conținutul pedepselor aplicabile persoanei juridice	223
2.6. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă ..	225
2.7. Regimul pedepselor complementare aplicate persoanei juridice conform actualului Cod penal	227
2.8. Dispoziții speciale prevăzute în actualul Cod penal privind răspunderea penală a persoanei juridice.....	229
2.9. Dispoziții privind aplicarea și executarea sancțiunilor penale extrase din Legea pentru punerea în aplicare a actualului Cod penal	231
2.10. Succintă prezentare a unor ipoteze ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile în privința sistemului general de pedepse.....	232
§3. Măsurile educative și pedepsele aplicabile minorilor conform vechii reglementări și a actualului Cod penal	233
3.1. Considerații generale	233
3.2. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă ..	234
3.3. Măsurile educative – conform vechii reglementări	235
3.4. Pedepsele pentru minori – conform vechii reglementări	238
3.5. Regimul măsurilor educative conform actualului Cod penal	238
3.6. Dispoziții speciale prevăzute în actualul Cod penal privind răspunderea penală a minorului.....	242
3.7. Dispoziții speciale privind regimul sancționator aplicabil minorilor extrase din legea pentru punerea în aplicare a actualului Cod penal.....	245

3.8. Succintă prezentare a unor ipoteze ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la infracțiunile comise de minori	246
§4. Măsurile de siguranță conform vechii reglementări și a actualului Cod penal	247
4.1. Dispoziții generale	247
4.2. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă...	248
4.3. Succintă prezentare a unor ipoteze ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la măsurile de siguranță	259

CAPITOLUL XIV

APLICAREA ȘI EXECUTAREA PEDEPSELOR	261
§1. Noțiuni generale privind individualizarea pedepselor	261
§2. Noțiuni generale privind individualizarea executării pedepselor principale aplicate persoanei fizice și persoanei juridice, conform dispozițiilor actualului Cod penal și a legii privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal	262
2.1. Regimurile de executare a pedepselor privative de libertate.	
Dispoziții generale	262
2.2. Regimurile de executare a pedepselor privative de libertate	263
2.3. Tipurile regimurilor de executare a pedepselor privative de libertate	264
2.4. Comisia pentru stabilirea, individualizarea și schimbarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate	264
2.5. Aplicarea provizorie a regimului de executare	264
2.6. Regimul de maximă siguranță	264
2.7. Categoriile de persoane cărora nu li se aplică regimul de maximă siguranță	265
2.8. Regimul închis	265
2.9. Regimul semideschis	266
2.10. Regimul deschis	266
2.11. Stabilirea regimului de executare a pedepselor privative de libertate	266
2.12. Schimbarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate	268
2.14. Individualizarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate în cazul tinerilor	270
§3. Suspendarea condiționată a executării pedepsei	270
3.1. Succintă motivație	270
3.2. Condițiile de acordare a suspendării condiționate a executării pedepsei	271
3.3. Termenul de încercare	273
3.4. Efectele suspendării condiționate a executării pedepsei	273
3.5. Revocarea suspendării condiționate a executării pedepsei	274
3.6. Anularea suspendării condiționate a executării pedepsei	275
3.7. Cazuri speciale de suspendare condiționată a executării pedepsei	275
§4. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere	276
4.1. Condițiile de aplicare a suspendării executării pedepsei sub supraveghere	276
4.2. Termenul de încercare	276
4.3. Măsurile de supraveghere și obligațiile condamnatului	277

4.4. Efectele suspendării pedepsei sub supraveghere	277
4.5. Revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere.....	278
4.6. Anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere	278
4.7. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă ..	278
§5. Executarea pedepsei la locul de muncă	283
5.1. Succintă motivație.....	283
5.2. Condițiile în care se poate dispune executarea pedepsei la locul de muncă	283
5.3. Modul de executare a pedepsei închisorii la locul de muncă	284
5.4. Revocarea executării pedepsei la locul de muncă.....	285
5.5. Anularea executării pedepsei la locul de muncă	286
5.6. Încetarea executării pedepsei la locul de muncă	286
§6. Executarea detențiunii pe viață.....	287
6.1. Regimul detențiunii pe viață.....	287
6.2. Calculul pedepsei în caz de comutare sau înlocuire	288
§7. Regimul de executare a pedepselor principale privative de libertate.....	288
7.1. Reguli generale ale executării pedepselor principale privative de libertate	288
7.2. Liberarea condiționată	289
7.3. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă.	291
7.4. Serviciile de probațiune.....	295
§8. Executarea pedepsei într-o închisoare militară.....	296
§9. Executarea pedepsei amenzii	297
§10. Renunțarea la aplicarea pedepsei și amânarea aplicării pedepsei, conform prevederilor actualului Cod penal	298
10.1. Renunțarea la aplicarea pedepsei.....	298
10.2. Amânarea aplicării pedepsei.....	300
10.3. Natura juridică a instituțiilor renunțării la aplicarea pedepsei și amânarea aplicării pedepsei.....	304
§11. Calculul pedepselor	308
11.1. Durata executării.....	308
11.2. Computarea reținerii și a arestării preventive	309
11.3. Computarea privațiunii de libertate executată în afara țării.....	309
11.4. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă	309

CAPITOLUL XV

RĂSPUNDEREA PENALĂ	311
§1. Principiile răspunderii penale	311
§2. Criteriile generale de individualizare judiciară a răspunderii penale și a pedepsei ..	312
§3. Circumstanțele atenuante și agravante.....	313
3.1. Circumstanțele atenuante	314
3.2. Circumstanțele agravante.....	318
§4. Înlocuirea răspunderii penale.....	321

CAPITOLUL XVI**CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ RĂSPUNDEREA PENALĂ, EXECUTAREA PEDEPSEI SAU CONSECINȚELE CONDAMNĂRII.....**

§1. Amnistia	323
§2. Prescripția răspunderii penale.....	326
2.1. Prescripția răspunderii penale	326
2.2. Dispozițiile actualului Cod penal.....	326
2.3. Succintă prezentare a unor ipoteze ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la prescripția răspunderii penale	328
§3. Lipsa plângerii prealabile, retragerea acesteia, împăcarea părților, medierea și cauzele de impunitate (nepedepsire)	329
3.1. Lipsa plângerii prealabile și retragerea acesteia	330
3.2. Împăcarea părților	331
3.3. Dispozițiile actualului Cod penal referitoare la lipsa plângerii prealabile, retragerea acesteia și împăcarea părților	331
3.4. Succintă prezentare a unor ipoteze ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la plângerea prealabilă și împăcarea părților.....	334
3.5. Instituția medierii.....	334
3.6. Cauzele de nepedepsire (impunitate).....	337

CAPITOLUL XVII**CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ SAU MODIFICĂ EXECUTAREA PEDEPSEI..**

§1. Grațierea	338
§2. Prescripția executării pedepsei – cauză care înlătură executarea pedepsei	340
§3. Imprescriptibilitatea unor infracțiuni potrivit vechiului Cod penal, a Codului penal în vigoare și a Legii nr. 27/2012	342
§4. Cauzele care înlătură consecințele condamnării.....	343
4.1 Reabilitarea	343
4.2. Reabilitarea de drept	344
4.3. Reabilitarea judecătorească	345
4.4. Succintă prezentare a unor ipoteze ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la reabilitare	348

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ.....	349
-----------------------------	-----

Capitolul I

DEFINIȚIA, OBIECTUL, SCOPUL, TRĂSĂTURILE SPECIFICE ȘI LOCUL DREPTULUI PENAL ÎN SISTEMUL DREPTULUI ROMÂNESC

§1. Definiția Dreptului penal

Dreptul penal, ca domeniu de studiu, este dificil de definit, întrucât o definiție presupune tratarea unor instituții, reținerea elementelor esențiale și a corelațiilor semnificative dintre acestea. Dificultatea formulării unei definiții este cu atât mai evidentă cu cât ramura de drept și știința dreptului penal s-au format, au evoluat și au înregistrat schimbări semnificative de la o epocă la alta, de-a lungul evoluției societății umane.

De asemenea, dreptul penal, ca știință și ca ramură de drept, diferă de la stat la stat, în funcție de specificul legislației penale și de politica penală a fiecărui stat. În prezent, cu toată diversitatea dreptului penal european, există și un drept penal comunitar bazat pe tratate și convenții internaționale, care are la bază cooperarea statelor europene pe temeiul Convenției Europene pentru drepturile omului¹. Desigur, este vorba de normele de drept comunitar penal adoptate de statele membre ale Uniunii Europene, care și-au creat în plan instituțional organisme specifice, cum ar fi: Parlamentul european, Consiliul, Comisia, Curtea de Justiție și Curtea de Conturi².

În raport de aceste schimbări, definițiile au fost diverse și au avut limite și modificări în consecință. În continuare, ne vom opri asupra definiției dreptului penal ca ramură de drept și ca știință a dreptului românesc.

Dreptul penal este acea ramură a sistemului de drept românesc care cuprinde totalitatea normelor juridice prin care se arată în ce condiții o faptă este infracțiune, felul acestor infracțiuni, sancțiunile ce se aplică în cazul comiterii lor, precum și răspunderea penală, în vederea apărării ordinii de drept din România împotriva unor asemenea fapte.

Acest ansamblu de norme juridice este structurat într-un sistem, în jurul instituțiilor fundamentale ale dreptului penal – infracțiunea, sancțiunile penale și răspunderea penală.

Dreptul penal, ca ramură de drept, are două părți componente: partea generală și partea specială. Prima se referă la norma penală, infracțiunea, sancțiunile penale și răspunderea penală, în timp ce a doua privește incriminarea fiecărei infracțiuni. Legătura dintre aceste părți este evidentă, ele formând un tot unitar.

Știința dreptului penal cuprinde ansamblul de idei, teorii și concepții cu privire la dreptul penal și instituțiile sale. La fel ca dreptul penal ca ramură de drept unitară, știința

¹ J. Pradel, G. Corstens, *Droit pénal européen*, Édition Dalloz, Paris, 1999 – lucrare de referință, care se referă la diversitatea dreptului penal european, la dreptul penal izvorât din Convenția europeană pentru drepturile omului, la dreptul penal și dreptul comunitar etc.

² G. Antoniu, *Dreptul penal și integrarea europeană*, în RDP nr. 3/2001, pp. 9-45.

dreptului penal este unică, chiar dacă are două părți distincte – partea generală și partea specială.

Existența unor raporturi între dreptul penal și alte ramuri de drept determină același gen de raporturi și între știința dreptului penal și celelalte științe de ramură normative (drept procesual penal, drept constituțional, drept civil, drept administrativ etc.) și nenormative (criminologie, criminalistică, psihologie judiciară, psihiatrie judiciară, penologie și știință penitenciară, medicină legală etc.).

Conceptul de drept penal are și alte semnificații, după cum urmează:

➤ drept penal material (substanțial) și drept penal formal (procesual); se face deosebirea între dreptul penal, ca ramură de drept, și dreptul procesual penal, ca sistem de norme care reglementează procesul penal;

➤ drept penal pozitiv (normele juridice aflate în vigoare) și drept penal natural (o stare ideală, o aspirație care orientează conștiința socială);

➤ drept penal obiectiv (ca sistem de norme juridice, astfel cum a fost definit mai sus) și drept penal subiectiv (ca putere acordată de normele juridice unui subiect de drept de a pretinde altora să acționeze într-un anumit fel).

§2. Obiectul dreptului penal

Este format din raporturile sociale de apărare împotriva criminalității, ce se nasc între stat și infractor sau făptuitor, ca urmare a comiterii unei fapte prevăzute de legea penală sau a unei infracțiuni, în vederea tragerii la răspundere penală a acestuia din urmă prin aplicarea pedepselor sau a celorlalte măsuri penale. Acestea sunt denumite relații de represiune penală.

În literatura de specialitate se face distincție între relațiile de apărare socială, relațiile de represiune și relațiile de apărare socială – represive și de conformare, toate constituind obiect al dreptului penal¹.

Astfel, se susține cu temei că relațiile de apărare socială constituie obiect de reglementare pentru dreptul penal, deoarece normele penale arată faptele periculoase pentru societate și sancțiunile penale aplicabile persoanelor care comit infracțiuni.

De asemenea, se consideră că obiectul dreptului penal este format și din relațiile de apărare socială represive și de conformare, care se nasc din momentul intrării în vigoare a legii penale. În acest mod, dreptul penal capătă un rol preponderent preventiv în apărarea valorilor sociale prevăzute de lege².

Iată cum o relație de apărare socială, de conformare, se poate transforma într-o relație de conflict între stat și infractor, care impune restabilirea ordinii de drept, în cadrul căreia infractorului i se aplică o sancțiune penală pentru fapta săvârșită.

În dreptul penal român are prioritate funcția preventiv-educativă, dar cea sancționatoare intervine când unele valori sociale, cum ar fi statul, persoana, proprietatea etc., sunt lezate prin infracțiuni.

¹ C. Mitrache, Cr. Mitrache, *Drept penal român. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 25.

² N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Ed. All Beck, București, 2002, p. 251.

În consecință, obiectul dreptului penal cuprinde toate relațiile sociale la care am făcut referire și nu se oprește numai la relațiile de conflict.

§3. Scopul dreptului penal

Scopul dreptului penal era definit chiar în vechea reglementare, în sensul că „legea penală apără împotriva infracțiunilor România, suveranitatea, independența, unitatea și indivizibilitatea statului, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, precum și întreaga ordine de drept”¹.

Codul penal în vigoare nu mai definește scopul legii penale, pe considerentul că enumerarea valorilor sociale pe care le apără legea penală are un caracter exemplificativ². Valorile sociale neenumerate sunt sintetizate prin sintagma „întreaga ordine de drept”, ceea ce înseamnă că, pentru a le cunoaște, trebuie să apelăm la toate normele de incriminare, indiferent unde își au sediul: Codul penal, legi penale speciale și legi nepenale care cuprind și dispoziții penale.

Un alt argument ar fi că nu a existat tradiție de reglementare în legislațiile române anterioare și nici în legislațiile penale moderne europene (Franța, Germania, Italia, Spania etc.).

În concluzie, chiar dacă scopul nu este definit de actuala reglementare, rezultă că legea penală apără interesele tuturor membrilor societății, iar dreptul penal, prin valorile sociale pe care le apără, are un rol activ în apărarea, consolidarea și dezvoltarea societății românești.

§4. Dreptul penal – instrument al politicii penale

Politica penală face parte din politica generală a statului român și privește măsurile și mijloacele ce trebuie adoptate și aplicate în vederea prevenirii și combaterii fenomenului infracțional pe o perioadă determinată. Între politica generală a statului și politica penală a acestuia trebuie să existe o deplină concordanță pentru ca mijloacele de prevenire și combatere a criminalității să aibă deplină eficiență.

În consecință, dreptul penal este un instrument al politicii penale care, pentru a-și realiza scopul, trebuie să îndeplinească următoarele sarcini:

➤ să asigure prevenirea infracțiunilor prin mijloacele generale și specifice de prevenire, cum ar fi: incriminarea faptelor periculoase pentru societate și stabilirea prin lege a sancțiunilor penale;

➤ să asigure cadrul legal pentru realizarea funcției de apărare socială în vederea ocrotirii valorilor sociale, dar și a făptuitorilor împotriva abuzurilor la care ar putea fi supuși din partea organelor statului;

➤ să protejeze și să dezvolte noile valori și relații sociale ale statului, în formele consacrate de Constituția României, respectiv statul de drept, drepturile fundamentale ale omului, proprietatea etc.

¹ Reprodus astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 140/1996, publicată în M. Of. nr. 289 din 14 noiembrie 1996.

² Noul Cod penal al României, adoptat prin Legea nr. 286/2009, publicat în M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009, care va intra în vigoare la o dată care va fi stabilită în legea pentru punerea în aplicare a acestuia.

§5. Trăsăturile specifice ale dreptului penal

Principalele trăsături specifice ale dreptului penal, care izvorăsc din realitățile economice, politice și sociale din România și se regăsesc în dispozițiile dreptului penal, sunt următoarele:

a. raporturile sociale se nasc între stat și persoanele care săvârșesc fapte prevăzute de legea penală;

b. sancțiunile prevăzute de legea penală diferă de orice alte sancțiuni și măsuri juridice; ele îndeplinesc un dublu rol: preventiv-educativ și sancționator, fiind aplicate numai de instanțele de judecată în cadrul procesului penal;

c. scopul dreptului penal are un caracter specific în raport cu alte ramuri de drept, deoarece apără valorile menționate împotriva unor fapte prevăzute de legea penală, care constituie cele mai grave fapte antisociale;

d. prin specificul raporturilor juridice reglementate, dreptul penal aparține dreptului public, instituind raporturi de putere sau de autoritate, iar regulile de conduită stabilite pentru destinatarii legii sunt imperative;

e. este un drept unitar, deși normele sale sunt prevăzute atât în codul penal, cât și în alte acte normative extrapenale. În acest sens, art. 141 C. pen. definește legea penală ca fiind orice dispoziție cu caracter penal cuprinsă în legi sau decrete.

Actualul Cod penal definește legea penală în art. 173: „Orice dispoziție cu caracter penal cuprinsă în legi organice, ordonanțe de urgență sau alte acte normative care la data adoptării lor aveau putere de lege”.

În funcție de specificul reglementării și de întinderea domeniului său de aplicare, se face distincție între dreptul penal – parte generală și dreptul penal – parte specială.

Partea generală a dreptului penal cuprinde norme generale ce vizează condițiile de incriminare și de sancționare a faptelor penale, scopul și limitele de aplicare a legii penale, conceptul, trăsăturile și principalele modalități ale infracțiunilor, regimul penal al răspunderii penale, categoriile de pedepse, cauzele care înlătură caracterul penal al faptei etc.

Partea specială se referă la acele reglementări cu caracter strict incriminator, care stabilesc conținuturile diferitelor infracțiuni individuale.

Studierea celor două părți ale dreptului penal, care formează un tot unitar, ca discipline distincte, se face numai din necesități didactice. Deci, nu suntem în prezența a două drepturi penale distincte, așa cum sunt denumite de unii autori în literatura juridică¹. De altfel, și dreptul procesual penal are două părți, dar nu se consideră că există două drepturi procesual-penale, unul general și altul special. De menționat că și știința dreptului penal este unică, chiar dacă are două părți – partea generală și partea specială.

§6. Locul dreptului penal în sistemul dreptului românesc

Dreptul penal, ca ramură distinctă a dreptului intern românesc, apără ordinea de drept împotriva faptelor cu cel mai ridicat grad de pericol social. Ilicitul penal, infracțiunea, fapta

¹ R. Merle, A. Vitu, *Traité de droit criminel. Droit pénal général et procédure pénale*, Ed. Cujas, Paris, 1967, p. 94 și urm.

prevăzută de legea penală determină folosirea unor metode și mijloace juridice specifice de ocrotire a diverselor valori sociale. Astfel, sunt apărate și valori sociale care sunt reglementate de alte ramuri de drept, cum ar fi: proprietatea, familia, siguranța transporturilor etc., în măsura în care faptele sunt încriminate ca infracțiuni.

Dreptul penal, ramură autonomă și specifică în peisajul reglementărilor juridice, se află într-o strânsă legătură cu alte ramuri de drept, cum ar fi: dreptul constituțional, dreptul procesual-penal, dreptul civil, dreptul finanțelor publice etc.¹.

Dreptul constituțional stabilește prin normele sale valorile esențiale pentru configurarea ordinii de drept în ansamblul ei. Normele penale incriminează faptele periculoase pentru stat, pentru ordinea de drept etc., consacrate prin normele de drept constituțional.

Dreptul penal material sau substanțial se află în interacțiune cu dreptul procesual penal, care stabilește regulile de bază prin intermediul cărora se organizează descoperirea, urmărirea, judecarea și sancționarea celor care săvârșesc infracțiuni, dar și cu criminalistica și criminologia².

De asemenea, dreptul penal interferează și cu dreptul civil în ceea ce privește apărarea relațiilor patrimoniale și personale nepatrimoniale (obiect de reglementare a dreptului civil). Aceste valori sunt protejate și prin mijloace specifice de drept penal (sancțiunile penale) împotriva faptelor periculoase.

¹ D. Cârmaciu, *Dreptul finanțelor publice*, Ed. Universității din Oradea, 2010, pp. 7-12.

² C. Miheș, *Criminalistica*, Ed. Universității din Oradea, 2010, pp. 12-14.